

Universal Declaration of Human Rights - Kabardian

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

ЦІыху Хуэфащэхэм Теухуа Дунейпсо Джэпсалъэ

Дунейпсо къэрал зэгухъэныгъэм и зэхуэсу 1948 гъэм дыгъэгъазэм и 10-м щыІам къыщаштащ 217 А (III) зи бжыгъэ унафэмкІэ.

Дунейпсо Къэрал Зэгухъэныгъэм (ДКъЗ) и Зэхуэсым егъэІур;

Дунейпсо цІыхугъэм къыхиубыдэ дэтхэнэ зы цІыхури зэгухъэныгъэри;

мы джэпсалъэр сытым щыгъуи я нэгум щІагъэтурэ мыбы къыщыхэщ цІыху хуэфащэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ я нэІэ зэрытрагъэтым, хуащІ лъытэныгъэм егъэджэныгъэ-гъэсэныгъэ гъуэгукІэ зрагъэужьыну;

хэгъэгу кІуэцІхэми дунейпсоми кІуэхукІэ нэхъри зыщызужъ амалхэр зыхуагъэщхъэпэурэ мы зэгухъэныгъэшхуэм хэт къэралхэм езым я лъэпкъхэри, я унафэм щІагъэт нэгъуэщІ къэралхэм я лъэпкъхэри къызэщІиубыдэу, дунейпсом и дэнэ щІыпІи мы цІыху хуэфащэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ лъэщу щызрагъэкІуэным, къыщаштэным, щагъэзэщІэным хуцІэкъунхэу,

цІыху хуэфащэхэм теухуауэ жылагъуэхэми лъэпкъхэми я зэхуэдэ идеал щапхъэхэр къэзыгъэувы мы дунейпсо джэпсалъэр.

1-нэ пычыгъуэ

ЦІыху псори щхъэхуити, я щІыхъымрэ я хуэфащэхэмрэкІэ зэхуэдэу къалъхур. Акъылрэ зэхэщІыкІ гъуазэрэ яІэщи, зыр зым зэкъуэш зэхэщІэ яку дэлъу зэхушытын хуейхэщ.

2-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхури зэхуэдэу хуитщ мы джэпсалъэм хэт цІыху хуэфащэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ зыхуигъэщхъэпэну, зыщыщ расэм, и фэм, цІыхубз-цІыхухъуу зэрыщытым, и бзэм, иІыгъ диным, политичнэ е нэгъуэщІ еплъыкІэу иІэм, лъэпкъыу е цІыху гупу къызыхэкІам, мылкъуу иІэм, къыщалъхуа-къыздалъхуам емылбытауэ зэхэгъэжыншэу, хуэгъэкІуэтэныгъэншэу.

КъинэмышІауэ, къэрал щхъэхуити, нэгъуэщІым и унафэ щІэти, щхъэхуитыжныгъэ (автономие) зимыІи, нэгъуэщІу зы щхъэхуитыныгъэ лъахъэ зытелъи, сыт хуэдэрей къэралым и цІыхуу щытми дэтхэнэ зы цІыхум зэхэгъэжыныгъэ хуащІ хъунукъым зыщыщ къэралым и политичнэ е юридическэ системэ е дунейпсо къэралхэм я зэхуакум щіІэ статусым къыхэкІыу.

3-нэ пычыгъуэ

Псэуныр, щхъэхуитыныр, шынагъуэншагъэр хэти и хуэфащэщ.

4-нэ пычыгъуэ

Хэти пщылІыу плъытэ е пщІылІыпІэ ибгъэт хъунукъым, сыт хуэдэ щІыкІэуи пщылІыгъэр, пщылІ щэн-къэщэхуныр зыми хуэбдэ мыхъуну къуэдыщ.

5-нэ пычыгъуэ

Хэти лъэщыгъэ епхъэлІэ хъунукъым, залымыгъэкІэ, цІыхугъэм къемызэгъу е и напэр зыгъэулыиин хуэдэкІэ удзекІуэ, апхуэдэ тезыр теплъхъэ хъунукъым.

6-нэ пычыгъуэ

Хэти хуэфашцэ дэнэ щІыпІи цІыхуу, юридическэ лицоуэ къыщалътэнэу.

7-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхури къэрал хабзэм и пашхъэ щызэхуэдэщ икІи къэрал хабзэм къэхъумэныгъэхэр зэхэгъэжыншэу, я зэхуэдэу зыхуагъэщхъэпэнэу хуитщ. зэхэгъэжыншэу, зэхуэдэу хуэфашцэщ мы джэпсалъэм къемызэгъ, зэхэгъэж зыхэлъ ІуэхущІафэхэми, апхуэдэ ІуэхущІафэм сыт хуэдэуи тегъэгущхуэнми къыщахъумэнэу.

8-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ хабзэ нэхъыщхъэм е къэрал хабзэм къырипэс цІыху хуэфашцэхэр зыкъутэ ІуэхущІафэ къыщыхъукІэ хуитыныгъэ зиІэ хеящІэхэм зыхуигъэзэнэу, зыкъригъэхъумэнэу.

9-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхури лажъэ имыІэу яубыд, ягъэтІыс е егъэзыгъэкІэ нэгъуэщІ щІыпІэ яху хъунукъым.

10-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхуми хуитыныгъэ иІэщ и хуэфашцэхэр, и хуитыныгъэхэр щаубзыхукІэ икІи езым зы лажъэ къыщытралъхъэкІэ зыми фІэмылІыкІ, зыми и унафэм щІэмыт, имытелъхъэ хеящІэ щхъэхуит псэхуитыр захуагъэкІэ икІи нахуэуэ и Іуэхум иригъэплъыну хуеину.

11-нэ пычыгъуэ

1. Зы лажъэ/щІапхъэджагъэ зытралъхъэ дэтхэнэ зы цІыхури зиухиижын зыхуэныкъуэнэ шынагъуэншагъэхэр зыщигъуэтыну хеищІэгъу нахуэм и кІэухыу, къэрал хабзэм тету ягъэкъуаншэхункІэ хейуэ къалътэр, мыхеифэ къраплъыркъым.

2. Хэти ягъэкъуаншэ хъунукъым, щищІэм щыгъуэ къэрал хабзэкІэ е Дунейпсо хабзэкІэ щІэпхъэджагъэу ямыбжа зы Іуэху зэрищІам е ищІапхъэу къащыхъу зэримыщІам щхъэкІэ. Хэти щІапхъэджагъэ щищІам щыгъуэ хуэгъуау щыта тезырым нэхъыбэ тралъхъэ хъунукъым.

12-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхум и гъащІэ унейм, и унагъуэм, и унэм е зэрызэрыщІэ щІыкІэхэм щхъэусыгъуэншэу зыри къыхэзэрыхъ хъунукъым, и напэм, и цІэм къеІусэ Хэти хуитыныгъэ иІэщ мыпхуэдэ къыхэзэрыхъыныгъэхэм къэрал хабзэкІэ зыкъщыригъэхъумэнэу.

13-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ дэтхэнэ зы къэралы и щІыналъэм щхъэхуиту щызекІуэнэу, щыпсэунэу.

2. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ езы и къэралри хэту дэтхэнэ зы къэралым иІэпхъукІыну икІи щІэрыщІэу нигъэзэжыну.

14-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ залымыгъэ/лей къыщрахым и щхьэр нэгъуэщІ къэрал иригъэзыну, щхьэегъэзныгъэ амалхэр зыхуигъэщхьэпэну.

2. Ауэ пэжыпэу политичнэу щымыт щІэпхъэджагъэхэм е Дунейпсо къэрал зэгухьам и мурад, и бзыпхъэ къемызэгъ ІуэхущІафэхэм къыхэкІ дауэдапщэхэм щыгъуэ мы хуитыныгъэр зыхуэбгъэщхьэпэ хьунукъым.

15-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ зы къэралым и цІыхуу щытыну.

2. Дэтхэнэ зы цІыхур зицІыхуу щыт къэралым щхьэусыгъуэншэу хэбгъэкІ е нэгъуэщІ къэралым и цІыху хьуну иІэ хуитыныгъэм хэбгъэн хьунукъым.

16-нэ пычыгъуэ

1. Зи ныбжъ ирикъуа дэтхэнэ зы цІыхухъуми цІыхубзми хуитыныгъэ иІэщ къызыхэкІа лъэпкъым, зи цІыхуу щыт къэралым е дину иІыгъым къыхэкІ пэрыуэгъу къыхуэмыуву, хуиту къишэну, дэкІуэну, унагъуэ иухуэну.

2. Зэрышэн-зэдэкІуэным теухуа зэээгъныгъэр (нэчыхьыр), зэрышэну-зэдэкІуэнухэм езым я щхьэхуитыныгъэ пэжрэ я фІэфІныгъэ икьурэкІэ яухуэр.

3. Унагъуэр, жылагъуэ-лъэпкъ псэукІэм и лъабжъэ нэхъыщхьэщи, жылэми къэралми къехъумэр.

17-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ езым и унейуэ е нэгъуэщІхэр иІэхьэгъууэ мылъку зригъэІэну.

2. Дэтхэнэ зы цІыхур щхьэусыгъуэншэу и мылъку пэІэщІэ е лъымыІэсыф пщІы хьунукъым.

18-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхум гупсысэ, зэхашІэ икІи дин хуитыныгъэ иІэщ. Мы хуитыныгъэм къызэщІеубыдэр и закъуэу е гупу, нахуэу е унейуэ (щэхуу) и тхьэхуэІуэрыщІэнхэр, и динкІэ щІапхъэхэр нэрылгъагъуу яригъэщІэн, игъээщІэн хуитыныгъэри.

19-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ зэрыхуейуэ гупсысэну, и гупсысэхэр къиІуэтэну. Мы хуитыныгъэм хэтщ цІыхур и гупсысэхэм къыхэкІкІэ зыми къимыгъэгумэщІыну, къэралыгъуэ гъунапкъэхэм емылътытауэ щІэныгъэхэр, гупсысэхэр сыт хуэдэрей гъуэгуки къэхутэн-къэпщытэн, зыІэрыгъэхьэн хуитыныгъэри.

20-нэ пычыгъуэ

1. Хэти хуитыныгъэ иІэщ Іэщэншэу, зауэ-банэншэу зэхуэсыну, хасэ иухуэну, ухуа хасэм хыхьэну.

2. Хэти зы хасэ хыхьэну ебгъэз хьунукъым.

21-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ занщІэу езым е хуиту къыхиха и лІыкІуэхэм я ІэкІэ къэралым и зегъэкІуэн Іуэхухэм хыхьэну, хэІэбэну.

2. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ и къэралым цІыхубэм къыхузэригъэпэщ амалхэр зэхэгъэжыншэу, псом хуэдэу зыхуигъэщхьэпэну.

3. Хьыкумэт Иэщхьэтетныгъэм и лъабжьэр къэралым и цыыхубэм и фIэигъуэныгъэрщ. А фIэигъуэныгъэр утыку къохьэр щэху щIыкIэм тет хэыхыныгъэ хуит захуэхуэ е цыыхухэм я фIэигъуэныгъэхэр щхьэхуит-псэхуиту къызырагъэлъэгъуэфыну гъэпса нэгъуэщI щIыкIэхуэ, зи ныбжь ирикъуа цыыху псоми яхуэзIухауэ, я IэIтхэми зэхуэдэ гуащIэ яIэуэ, пIалъэ гъэнэхуакIэ къытрагъээзжхэмкIэ.

22-нэ пычыгъуэ

Цыыхубэ жылагъуэм зэрыщыщым елъытауэ дэтхэнэ зы цыыхум хуэфашщ социалнэ къэхъумэныгъэ. Къэрал гуащIэкIэ е къэралыгъуэхэм я зэдэIэпыкъуныгъэкIэ икIи дэтхэнэ зы къэралым езым и гъэпсыкIэмрэ и амалхэмрэ елъытауэ дэтхэнэ зы цыыхум хуитыныгъэ иIэщ и напэрэ и цыыхугъэрэкIэ тыншу зэрызиужьыну экономикэ, социалнэ икIи щIэнхабзэ IуэхукIэ зыхуэныкъуэну амалхэр ирагъэгъуэтыну.

23-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыыхум хуитыныгъэ иIэщ лэжьэну, и Iуэхур хуиту къыхихыну, захуагъэкIэ икIи хуэфI амалхэмкIэ лэжьэну икIи Iуэхуншагъэм къыщыхъумэну.
2. Дэтхэнэ зы цыыхум хуитыныгъэ иIэщ зэхэгъэжыншэу зэхуэдэ Iуэху папщIэ зэхуэдэ лэжьапщIэ къратыну.
3. Дэтхэнэ зы цыыхум хуитыныгъэ иIэщ езыри и унагъуэри цыыхум хуэфэщэн псэукIэ иIэу зыгъэпсэун, щыхуейм деж зылъыIэсыфыну социалнэ хъумэныгъэхэмкIэ щIэгъэбыдауэ зы псэукIэ амал къезытын зы лэжьапщIэ хуэфI къыIэрыхъэну.
4. Дэтхэнэ зы цыыхум хуитыныгъэ иIэщ езым и фIагъэ папщIэ хасэ (профсоюз, сендикэ) зэхишэну, апхуэдэ зэхэшап хыхъэну, хэтыну.

24-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыыхум хуитыныгъэ иIэщ зигъэпсэхуэну, и нэгу зригъэужьыну, псом хуэмыдэу и лъэжьэгъуэ пIалъэр цыыху хуэфашщэ щапхъэм иту къыхуагъэпсыну, пIалъэ гъэнэхуакIэ и лъэжьапщIэри къратурэ гъэпсэхуакIуэ дэкIыну.

25-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыыхум хуитыныгъэ иIэщ езыри и унагъуэри узыншэн, тхъэгъуэ хуэфашщэ иIэу псэун папщIэ шхыныгъуэ, фашщэ, унэ икIи медицинскэ дэIэпыкъуныгъэ игъуэтыну. Хэти хуитыныгъэ иIэщ, Iуэхуншагъэ, сымаджагъэ, хукъуагъэ, лIыгъуабагъэ, фызабагъэ, жьыгъэ икIи езым имыIэщIагъэ Iуэхугъуэхэм къыхэкI амалыншагъэ, тхъэмыщкIагъэ къылъысу щытмэ къыщыхъумэну, кърагъэлыну.
2. Анэхэмрэ сабийхэмрэ хуитыныгъэ яIэщ хэхауэ къыкIэлъыплъынхэу, къыдэIэпыкъунхэу. Зэрыша зэлI-зэфыз и бынуи зэмышхьэгъусэхэм къалъхуауи щыррет, сабий псоми я зэхуэдэу, зэхэгъэжыншэу хуагъэщхьэпэр а зы социалнэ къэхъумэныгъэ амалхэр.

26-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыыхур хуитщ гъэсэныгъэ зэригъэгъуэтыну. Гъэсэныгъэр, нэхъ мащIэ дыдэу къапщтэмэ икIи лъабжьэ гъэсэныгъэр ахъшэншэщ. ПэщIэдзэ гъэсэныгъэр зумыгъэIэнкIэ амал зимыIэуэ егъэзыгъуэщ. Техникэ икIи IэщIагъэ гъэсэныгъэр хэти хуэзIухагъэнуу. Ипщэ гъэсэныгъэр зэхэгъэжыншэу хэти хуэзIухауэ щытын хуейщ езым и сэнауш (талант) елъытауэ.
2. Гъэсэныгъэр цыыхум и цыыхугъэм икъуу зригъэужьыным хуэфIыу гъэпсауэ икIи цыыху хуэфашщэхэмрэ хуитыныгъэ нэхъыщхьэхэмрэ хуащI щIыхьыр, лъытэныгъэр игъэлъэщыным, щIигъэбыдэным хуэунэтIауэ щытын хуейщ. Гъэсэныгъэм цыыхухэр хущIигъэкъун хуейщ расэ псоми, лъэпкъ псоми, дин гуп псоми я зэхуакум гулъытэ, зэгурыIуэ, зэхуэфIыныгъэ, зэныбжьэгъугъэ дэлъыну икIи мамырныгъэр къыхъумэн папщIэ Дунейпсо Къэрал Зэгухъэныгъэм иригъэкIуэкI лъэжьыгъэм зригъэужьу щытын хуейщ.

3. Сабийхэм ирагъэгъуэтыну гъэсэныгъэр зыхуэдэнур къыхэзыхыну хуитыр, псом япэрауэ и анэ-адэрщ.

27-нэ пычыгъуэ

1. Хэти хуитыныгъэ иІэщ цІыхубэм и щІэнхабзэ гъащІэм хуиту ныхыхъэну, гъуазджэр зыхуигъэщхъэпэну, щІэныгъэ зыужыныгъэм хэтыну икІи ар зыхуигъэщхъэпэну.
2. Хэти хуитыныгъэ иІэщ езым къигъэщІа щІэныгъэ, жьабзэ (литературэ), гъуазджэ ІэщІагъэхэм мылкъуу, пщІэуэ, щІыхъуэ къыпэкІуэу хъуар къыхуахъумэну.

28-нэ пычыгъуэ

Хэти хуэфашцэщ мы джэпсалгъэм къыщыхэщ цІыху хуэфашцэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ щагъэзэщІэфыну зы социалнэ икІи дунейпсо гъэпсыкІэ системэ щыІэну.

29-нэ пычыгъуэ

1. Хэти езым и цІыхугъэм хуиту икІи икъуу зригъэужыныу амал къезыт цІыхубэ жылагъуэми къэралми хуищІэжыпхъэ пщэрылхэр иІэщ.
2. Хэти и хуэфашцэхэр зыщыхуигъэщхъэпэкІэ икІи и хуитыныгъэхэр щызэрихъэкІэ, нэгъуэщІхэм я хуэфашцэхэмрэ я хуитыныгъэхэмрэ хуэгъэпэжын, абыхэм щІыхь, лъытэныгъэ къыхуегъэщІын икІи демократическэ жылагъуэм зэдащтэ щэнхабзэр (этикэр), жылагъуэ гъэпсыкІэр, щыІэкІэр егъэфІэкІуэным и амалхэр къэхъума хъун папщІэ хэхауэ къэрал хабзэкІэ гъэнэхуа гъунапкъэхэм епхауэ щытщ.
3. Дауи иррехъу, мы цІыху хуэфашцэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ зыхуэбгъэщхъэпэ, зепхъэ хъунукъым Дунейпсо Къэрал Зэгухъам и гурыл-гурыщІэхэмрэ и бзыпхъэхэмрэ (принципхэмрэ) къемызэгъыу.

30-нэ пычыгъуэ

Мы джэпсалгъэм къыхиубыдэ дэтхэнэ зы хабзэ гъэувар зыгурыбгъаІуэ хъунукъым мыбы къыщиІуэтыкІа хабзэ гъэувахэм щыщ гуэр иІэтыну, иукъуэну дэтхэнэ зы къэралы, гупи, нэрыбги хуитыныгъэ ирит хуэдэу.
